

לוח השבוע

"י' כסלו הוא זמן הלידה של חסיד, י"ט כסלו היא הברית; בין י' רי"ט כסלו היא הלידה¹⁰. לידתו של חסיד¹¹."

אשר בפטרבורג. להעיר מהשייכות המיוחדת דהתועדות חסידית ליו"ד כסלו – ע"פ המבואר... שיו"ד כסלו הוא ענין הלידה של חסיד, והתועדות חסידית היא הלידה של חסיד (משיחת שי"פ ויצא תשמי"ז – לקוטי-שיחות כרך כה עמ' 353 הערה 49). לגבי זמן ההתועדות: כ"ק אדמו"ר מהר"ש התועד באור ליו"ד כסלו (התמים עמ' [172]), סה"ש תשי"ג עמ' 13, וכן כ"ק אדמו"ר מהורשי"ב (התמים עמ' [861], ליובאוויטש וחיליה עמ' 36) – גם בקביעות רגילה. מאידך, ביו"ד כסלו תשמי"ז שחל בעש"ק התועד הרבי בש"ק י"א כסלו והסביר שיעש"ק אינו זמן מתאים כ"כ

להתועדותיו¹¹, ויבליל שבת צ"ע אם הוא זמן להתועדות, כדי שלא לבלבל סעודת שבת בבית¹⁰. ויכסדר הנהוג ברוב ההתועדות, שהתחלתן היא (לכתחילה) במוצאי החג (גם) כדי להמשיך ענייני החג על הזמן שלאחיו¹² (סה"ש תשמי"ז עמ' 102 ואילך ולקו"ש כרך כה עמ' 347, ובנוסח אחר – סה"ש תשמי"ז עמ' 115 ואילך. לכאורה זוהי משנה אחרונה לגבי שיחת שי"פ וישב התשד"מ, 'התועדות' היתשד"מ ח"ב עמ' 654). (10) ייתכן שזה מסביר גם מדוע הברית לכאורה אינה ביום השמיני. (11) לקוטי-דיבורים ח"ג עמ' 976. ספר-המנהגים עמ' 90. כפל הלשון צריך ביאור. ואולי הכוונה שהתחלה היא ביו"ד, שעניינה ביטול.

ב"ה

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש זצוקלה"ה נבג"מ ז"ע

שיחות • איגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

תפח

ערב שבת-קודש
פרשת תולדות
ג' בכסלו ה'תשס"ד



יוצא-לאור על-ידי
מכון ליובאוויטש שעל-יד
צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו – המרכז

לזכות

האחים התמימים הדגולים לבית

דייטש

הרה"ח ר' זלמן, ר' יוסף, ר' אברהם-משה

וגיסם ר' גבריאל גופין שיחיו

הלכות ומנהגי חב"ד

מאת הרב יוסף-שמחה גינזבורג

יום שלישי

ז' בכסלו

כשנשלם יום ו' בכסלו השנה, כבר מלאו שלושים יום ל'שאלת גשמים', ועל-כן מתפילת ערבית של יום שני בערב, המסתפק אם שאל 'טל ומטר' אינו צריך לחזור!

יום חמישי

ט' בכסלו

יום ההולדת (בשנת תקל"ד) וההסתלקות-הילולא (בשנת תקפ"ח), ומנוחתו כבוד בעיר ניעו"ן של כ"ק אדמו"ר האמצעי רבנו דובער נ"ע, דור שני לנשיא חב"ד (שנת הנשיאות: תקע"ד – תקפ"ח).

יום התועדות.

כל אחד ואחת, אנשים נשים וטף, ינצלו 'עת רצון' זו, כדי להוסיף:

- (א) בלימוד תורתו של בעל יום-ההולדת וההילולא, ובאופן ד'רחובות הנהר'.
- (ב) בעבודת התפילה.

(ג) בנתינת צדקה, ומה טוב – לעניין השייך לעבודתו המיוחדת או למוסדות העוסקים בעבודתו ובעבודת רבותינו נשיאינו ממלאי-מקומו.

(ד) לקיים התועדות של שמחה, בה יקבלו עליהם הנאספים החלטות טובות בענייני תורה ומצוות. ולדבר גם בקשר להכנות כרבעי להתועדות ד"ט כסלו, ולהמשיכן בהתועדות דחנוכה.

פשוט שאם מאיזו סיבה שתהיה לא נעשה הנ"ל או חלקו ביום השנה, צריך להיות תשלומין והשלמה בימים הסמוכים. בתפילת מנחה אין אומרים תחנון.

יום שישי

י' בכסלו

חג הגאולה – בו נשתחרר כ"ק אדמו"ר האמצעי נ"ע ממאסרו בוויטבסק בשנת תקפ"ז, והוא יום שמחה לאנ"ש, ואין אומרים בו תחנון. ונוהגים לערוך התועדות ברוב עם.

(יספר התולדות הנ"ל, עמ' 113) – לא נקבע בשעתו יום זה ליו"ט כמו בחג הגאולה י"ב תמוז שהוא יום בשורה; כשם שחג הגאולה הוא עצמו לא נקבע כל"כ, לפי שבשנה שלאחריה נסתלק אדמו"ר האמצעי, כמבואר בקונטרס יב' קודש' הוצאת קה"ת.
 (9) לוח כולל חב"ד. פרשת המאסר והגאולה – במבוא לקונטרס יב' קודש' הנ"ל, ביספר התולדות – אדמו"ר האמצעי הנ"ל, פרק ח. רשימות' חוברת סט, ובספר דלהלן. בשנת תשנ"ח יצא לאור תיק המסמכים הממשלתי בקשר למאסר והגאולה (ימאסר וגאולת אדמו"ר האמצעי בהוצאת קה"ת ואגודת שמ"ר), ושם בעמ' 21-23: י' כסלו תקפ"ו – שוחרר לביתו; יא כסלו תקפ"ז – זיכוי עיי' בית המשפט העליון אשר במהילוב; כא כסלו תקפ"ח (לאחר ההסתלקות, שלא ידעו ממנה שם) – זיכוי סופי בסנאט

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

ג' בכסלו ה'תשס"ד – י' בכסלו ה'תשס"ד

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
ו'	ג' בכסלו	הל' ברכות. פרק י"א. הל' מילה.. בפרקים אלו. פרק א.	הל' תלמוד תורה. פרק ה.	מ"ע יט. רטו.
ש"ק	ד' בכסלו	פרק ב-ג. סדר תפלות כל השנה. נהגו העם.. ימלוך עלינו וכו'.	פרק ו.	מ"ע רטו. ספר משנה תורה
א'	ה' בכסלו	נוסח ברכות התפלה וסידורן. (א) ברוך אתה.. נוסח הוי"ו.. עושה שלום וכו'.	פרק ז.	שם: נוסח ברכות התפלה וסידורן. (א) ברוך אתה.. נוסח הוי"ו.. עושה שלום וכו'.
ב'	ו' בכסלו	נוסח ברכת המזון. ברוך אתה.. חולתי עדותיך וכו'. ספר זמנים והוא ספר שלישי.. הל' שבת.. בפרקים אלו. פרק א-ב.	הל' עבודת כוכבים וחקותיהם.. בפרקים אלו. פרק א.	שם: נוסח ברכת המזון. ברוך אתה.. אשיש ביי. מ"ע קנד.
ג'	ז' בכסלו	פרק ג-ה.	פרק ב.	מ"ע קנד.
ד'	ח' בכסלו	פרק ו-ח.	פרק ג.	מל"ת שכ.
ה'	ט' בכסלו	פרק ט-יא.	פרק ד.	מל"ת שכ.
ו'	י' בכסלו	פרק יב-יד.	פרק ה.	מל"ת שכב.

זמני השבוע*

תאריך	עלות השחר**		זמן ציצית ותפילין	זמן זריחת החמה	סוף זמן ק"ש	חצות והלילה	מנחה גדולה	שקיעת החמה***	צאת הכוכבים
	120 ד'	72 ד' לפני הזריחה							
ו', ג' בכסלו	4.16	5.04	5.26	6.26	8.52	11.28	11.58	4.36.2	5.02
ש"ק, ד' בכסלו	4.17	5.05	5.27	6.27	8.53	11.29	11.59	4.36.1	5.02
א', ה' בכסלו	4.18	5.06	5.28	6.28	8.54	11.29	11.59	4.35.9	5.02
ב', ו' בכסלו	4.18	5.06	5.29	6.29	8.54	11.29	11.59	4.35.9	5.02
ג', ז' בכסלו	4.19	5.07	5.29	6.30	8.55	11.30	12.00	4.35.8	5.02
ד', ח' בכסלו	4.20	5.08	5.30	6.31	8.55	11.30	12.00	4.35.8	5.02
ה', ט' בכסלו	4.20	5.09	5.31	6.31	8.56	11.31	12.01	4.35.8	5.02
ו', י' בכסלו	4.21	5.09	5.32	6.32	8.57	11.31	12.01	4.35.8	5.02

* הזמנים מתייחסים לאזור השפלה. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
 ** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.
 *** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדמו"ר בסידורו (יסדר הכנסת שבת) מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטין" (שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

פרשת	ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
	דה"נ	צה"ש	דה"נ	צה"ש	דה"נ	צה"ש	דה"נ	צה"ש
תולדות	4.00	5.15	4.14	5.16	4.04	5.14	4.18	5.18
ויצא	4.00	5.15	4.14	5.16	4.03	5.14	4.18	5.18

עורך ראשי: מנחם מענדל ברוך • עורך: שניאור-זלמן רודמן • הגהה: יוסף-יצחק איידלמן
 מו"ל: מכון ליובאוויטש שיע"י צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו – המרכז
 יו"ר: הרב יוסף-יצחק הכהן אהרונוב
 כתובת: ת"ד 14 כפר חב"ד 72915, טל': 03-9607588, פקס': 03-9606169
 אינטרנט: http://chabad.org.il דואר-אלקטרוני: chabad@chabad.org.il
 ISSN 0793-7474

מברכה¹⁶ – וזאת בניגוד לנפסק בדיני אשר יצר ובהלכות יום-הכיפורים, שבעשה צרכיו לבד מותר לברך, ואין בכך אלא משום 'היכון'¹⁷. והרי הסידור הוא 'משנה אחרונה' לגבי השו"ע.

נשיאת סמל על הבגד בשבת ברשות הרבים

ב'שמירת שבת כהלכתה' (פ"ח סכ"ה) כתב על כך: "נוהגים להקל" (ואכן כדלהלן כן היה מנהגם של אנשי "תורה עם דרך ארץ"), ובהערה מביא משו"ת 'מנחת יצחק' (ח"ג סי' כו אות ט) שמסתפק בזה [ב'מנחת יצחק' שם נוטה לומר שזה אינו כחותם של עבד שברמ"א סי' דש ס"א אלא הווי תכשיט, אבל מאידך חושש לסמוך על זה, כיוון שהמנהג להקל בתכשיט בזמן הזה, נובע בין השאר מכך שאין לנו כיום רשות-הרבים דאורייתא, ובערים הגדולות קשה לומר כן. ולמעשה נשאר בצ"ע], ומאידך מביא משו"ת 'לבוש מרדכי' (אפשטיין, סי' ב ס"ק ח) שמיקל בזה.

אמנם באגרות-קודש כ"ק אדמו"ר מהור"י צ"נ"ע (כרך ב עמ' קנב) מציין הנהגה זו בין כמה מהקולות הבולטות שנהגו המורים בבית-הספר החרדי 'תורה ודרך ארץ' בעיר ריגה, כפי שמתאר אותם:

אברכים מצויינים, ביראה בנוסח אשכנז, הכל מותר על-פי הר"ן [זקן מושחת בסם, מטפחת אף תפורה לבגד, אות החבורה (צעירי-אגודת-ישראל) תחובה בכנף הבגד, ומותר לשתא אותה [כנראה כוונתו גם למטפחת] בשבת, הושטת יד [לנשים], הילוכי טיול [מעורבים. ראה גם קונטרס עה"ח ס"פ כה ועוד], וכו' וכו'".

ובהמשך מספר, שבהתוועדות י"ט כסלו אשתקד [תרפ"ח. חבל שלא נעתק מזה מאומה בקטע הר"ד מיום זה שנדפס בס' השיחות תרפ"ח עמ' 7] עורר על העניין ד"נבל ברשות התורה" בהנהגה זו, וכתוצאה מזה "כעבור איזה חדשים, איזה מהתלמידים שי' מ'תורה ודרך ארץ' עזבו את ביה"ס... וצעירי-אגודת-ישראל התוועדו ויחליטו לעשות להם קביעות שיעורי לימוד בענייני מוסר, לאט לאט פרוקו אותה הכבוד בערב שבת-קודש, ושער זקנם צמח...".

הרי ברור לכאורה שאין להנהגה כזו מקום כלל (אלא אם יחברו את הסמל אל הבגד בחיבור גמור, בתפירה או בדבק).

מאידך, ב"מי בראשית" עמ' 24 נדפסה תמונה שבה מביט הרבי בשנת תש"ב על הסמל ('כפתור') של אירגון 'מסיבות שבת' שהגיע אז מהדפוס, וניכר שהיתה זו יוזמתו, ועכ"פ – יוזמה שיעודד (ומסופר שם שהרבי גם היה עונד לפעמים בימים ההם את הסמל על דש בגדו מבפנים). וכיוון שעיקר הפעילות היא בשבת, כשם האירגון (משא"כ, למשל, "צבאות ה'"), לפלא שלעת-עתה לא נודע על הסתייגות פומבית מנשיאת הסמל בר-ביום?

נשמח לשמוע מכל מי שיש בידו פרט כלשהו שיכול להבהיר את הנושא.

16 ובקל-וחומר ממה שבמהדורא תניינא (שם פוסק בדרך כלל כדעת הוזהר והמקובלים בניגוד לדעת הפוסקים) סי' א ס"ז הביא דעת הוזהר, שבו "החמירו מאוד שלא לברך... קודם נטילת-ידיים שחרית", ובכל-זאת, בלית-ברירה, פוסק שלא להימנע מתורה ומברכה: "ומכל מקום, אם אירע מקרה שאין לו מים ליטול ידיו ג' פעמים כראוי להעביר רוח הטומאה כשמשכים בלילה, חלילה לו ליבטל מדרברי תורה עד שיאיר היום ויטול ידיו ג' פעמים, אלא יטול מעט או ינקח בכל מידי דמנאי ויברך וילמוד כדון התלמוד והפוסקים".

17 וכבר הקשה זאת בגיליון רע"א במג"א סי' רכו ס"ק ב (מקור הרברים שבסדר ברכת-הגנין), על המג"א בס"י תרי"ג ס"ק ב. ולכאורה, פוסק כאן אדה"ו כפי דעת ס' המנהיג המובאת בטור ר"ס ז (עיי"ש בכ"י, ב"ח ופרישה), דבעשה צרכיו אפילו לא קינט, חזקה שנגע במקום המטונף, או שמאחר שטינף גופו אינו כדאי להוציא ברכה מפיו ללא נטילת ידיים (משא"כ לקטנים אינו חייב נטילה אלא אם שפסף).

כסלו, זמן של ניסים

בחדש כסלו היה הגילוי דפנימיות התורה ומכיוון ש"אסתכל באורייתא וברא ע"מא", פעל גילוי זה גם גילוי של ניסים בעולם כבודש זה ייהפכו כל העניינים הבלתי רצויים לטובה, בטוב הנראה והנגלה כמאשר יהודי יוצא ממקום של תורה ותפילה לעולם ומתנהג שם על-פי תורה, הוא זוכה לבנים ובנות עופקים בתורה ובמצוות ומתעלה ברוחניות כמשיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

א. אודות חודש כסלו איתא שהוא כמו חודש סיון: סיון הוא החודש השלישי מניסן, שגם הוא ראש השנה, כדאיתא במשנה¹, וכמו כן חודש כסלו הוא חודש השלישי מראש-השנה שהוא בתשרי.

החילוק בין ניסן לתשרי הוא:

ניסן עניינו עבודת הצדיקים, שהרי יציאת מצרים עניינה גירות², וגר שנתגייר כקטן שנולד דמי³, היינו, שאין לו שום חטאים ושום עניינים שאינם כדבעי, להיות כקטן שנולד⁴. וחודש סיון שהוא החודש השלישי מניסן, הוא הזמן של מתן-תורה.

ותשרי עניינו עבודת בעלי תשובה⁵. וכסלו שהוא חודש השלישי מתשרי, עניינו מתן-תורה – הגילוי דפנימיות התורה.

וכמו בעניין התשובה, עם היות תשובה

למעלה מתורה⁶, שלכן מועילה התשובה על עניין שפגם בתורה, מכל-מקום, עניין התשובה גופא נלקח מהתורה⁷ – כן הוא גם בעניין גילוי פנימיות התורה שבחודש כסלו, שעניין זה גופא נלקח גם ממתן-תורה שבסיון. והיינו, לפי שבשעת מתן-תורה בסיון ניתנו כל ענייני התורה⁸, ואפילו התורה שמישיח ילמד ויגלה, שזהו עניין הכי עמוק בתורה, כדאיתא במדרש⁹ שהתורה דעכשיו הבל היא לגבי תורתו של משיח – גם זה ניתן בשעת מתן-תורה בסיון.

אבל אף-על-פי-כן, היתה פנימיות התורה בהעלם במתן-תורה שבסיון, והגילוי דפנימיות התורה הוא בחודש כסלו, חודש השלישי מחודש תשרי שעניינו עבודת התשובה, שאז, בחודש כסלו, הוא הגילוי דפנימיות התורה

1 סעיפים א-ב הוגהו ע"י כ"ק אדמו"ר (כאידע), ונרפסו בלק"ש ח"א עמ' 75 ואילך (במהדורה מתורגמת ללה"ק – עמ' 65 ואילך).

2 במהדורה זו ניתוספו עוד איזה ציוני מ"מ, וכמה פרטים מהנחה בלתי מוגה.

3 ראה גם תר"מ ח"ג עמ' 114. וש"נ.

4 ר"ה ב,א.

5 ראה גם תר"מ ח"ד עמ' 41. וש"נ.

6 ראה יבמות מו,א-ב.

7 שם ס"ב,א. וש"נ.

8 וע"ד מארז"ל (יומא כב,ב) "בן שנה שאול

במלכו (שמאל-א י,א), כבן שנה, שלא טעם טעם חטא" (מהנחה בלתי מוגה).

8 שהרי עבודת התשובה עיקרה בחודש אלול, בר"ה ויוהכ"פ, והגילוי מזה נעשה "ליום הגנין", חג הסוכות (ראה לק"ת דרושי ר"ה נד, סע"ג ואילך. ובכ"מ). – מהנחה בלתי מוגה.

9 לק"ת בדרושי פ' אחרי (כי ביום הזה), ובדרושי יוהכ"פ.

10 ראה לק"ש ח"ה עמ' 121. וש"נ.

11 ראה סה"מ תרנ"ו עמ' שנו. ועוד.

12 קה"ד רפ"ב. פי"א, ח.

והפצת המעיינות חוצה, שזוהי ההכנה לגילוי המשיח¹³.

ב. מצד זה שחודש כסלו הוא זמן של גילוי תורה, גילוי חדש בתורה, שנתגלה פנימיות התורה – מצד זה נמשך גם בעולם, שבחודש כסלו מאיר בעולם גילוי חדש, עניין הניסים. תורת החסידות מבארת היטב את העניין, שבאמת גם הנהגת הטבע הוא עניין של ניסים¹⁴, אלא החילוק הוא שטבע הוא גילוי שישנו בתמידות, ומצד ההרגל לא ניכר הנס, ועד שיכולים לחשוב שזוהי בירה בלא מנהיג חס ושלוש, אבל כשבא נס, שלא רגילים בו, הרי זה בגילוי. והיינו, שעניין הניסים הוא גילוי חדש.

וזהו שכסלו הוא חודש של ניסים – דכיוון שזהו זמן של גילוי חדש בתורה, ואסתכל באוריייתא וברא עלמא¹⁵, הרי זה נמשך גם בעולם, שגם בהנהגת העולם הרי זה זמן של ניסים, גילוי חדש.

ולכן היה בחודש כסלו הנס דחנוכה, שהנס היה בשמן – רזין דרזין¹⁶ – והוא גילוי נעלה ביותר. וכמו שכתב הרמב"ן¹⁷ בשם המדרש¹⁸ שהקב"ה אמר לאהרון "שלך גדולה משלהם", שגרות חנוכה נעלים יותר מנרות המקדש, כיוון שגרות המקדש אינם קיימים לעולם, ונרות חנוכה קיימים לעולם. וכמו כן היה לאחר זה הנס די"ט כסלו, שהפצת תורת החסידות, שגם זה עניין שקיים לעד ולעולמי עולמים, כיוון שהפצת מעיינות החסידות היא כלי והכנה לגילוי המשיח.

ג. והנה, ההמשכה על ענייני החודש מתחילה בשבת מברכים, שבו מברכים את החודש שיהיה לטובה ולברכה, "לחיים ולשלום, לששון ולשמחה, לישועה ולנחמה"¹⁹.

ובנוגע לעניינינו – חודש כסלו, שבו נמשכים לא רק עניינים טבעיים אלא גם עניינים ניסיים שלמעלה מהטבע – הרי בעמדתנו בשבת מברכים חודש כסלו, ובפרט כשנמצאים כבר לאחר המולד, צריכים לברך את החודש שהחל משבת מברכים יהיו הטובה והברכה, חיים ושלום, ששון ושמחה, ישועה ונחמה, לא רק בעניינים טבעיים, אלא גם בעניינים ניסיים.

והיינו, שכל העניינים שצריכים להעשות בחודש זה, שבתוכם יש גם עניינים כלליים הנוגעים לכל השנה – יהיו כולם לטובה בדרך שלמעלה מהטבע, כך, שאפילו אם על-פי טבע ושכל אין לזה מקום, יהיה זה באופן שלמעלה מהטבע²⁰, והיינו, שגם העניינים שלמעלה מהשתלשלות יומטכו למטה מעשרה טפחים בטוב הנראה והנגלה.

* * *

ד. בנוגע להעניין שהשגחה פרטית המדובר לעיל בהמאמר²¹ (ד"ה "מים רבים") הרי אף-על-פי שרבינו הזקן הביא ראיה מדברי הגמרא²² "די יוחנן כי הוה חזי שלך אמר משפטיך²³ תהום רבה" (שזימנת שלך לשפוט ולעשות נקמתך בדת הים להמית המזומנים למות), שמהו מוכח שיש דין ומשפט אפילו על דגים, ולא רק על המין הכללי אלא גם על פרטי

שהיסח הדעת פוסל לתפילה כמו שפוסל לאכילה, מפני שהידיים עסקניות הן ושמה נגעו במקום הטינופת. וכן עיקר". וממשיך, שאם אין מים מזומנים לפניו – אין צריך לחזור אחריהן בסתם ידיים, שלעניין זה יש לסמוך על הסברה הראשונה. ולבסוף מסיים "וכל זה – בתפילה, אבל לתלמוד תורה די בניקיון בעלמא בבל²⁴ עניין, אפילו יש מים מזומנים לפניו". והאם הלשון "בכל עניין" כולל ידיים מלוכלכות, זה תלוי לכאורה בפירוש תיבת "שירחוץ" בקטע הקודם.

אבל בהלכות יום-הכיפורים²⁵ פסק: "אם הטיל מים ושפשף בידיו... או שעשה צרכיו וקינח בידו – מותר לו לרחוץ ידיו עד סוף קשרי אצבעותיו להסיר מהן הלכלוך וכדי לברך אשר יצר בידיים נקיות, אבל אם לא שפשף ולא קינח בידו – לא יטול ידיו כלל, שמותר לברך אשר יצר בלא נטילת ידיים, כיוון שלא נתלכלכו ידיו. והרוצה ליטול ידיו קודם שיברך אשר יצר – ישפשף... וכן נכון לעשות, כדי לברך אשר יצר בידיים נקיות וטהורות... אבל קודם התפילה... אם הטיל מים אף-על-פי שלא שפשף... מותר ליטול ידיו... שמצווה להתפלל בידיים טהורות ברחיצה, שנאמר "היכון לקראת אלוך, ישראל".

כנראה, מכיוון שלעניין תורה וברכה די בניקיון בעלמא, אין מתירין לו לרחוץ במים כיום-הכיפורים אלא אם שפשף, אלא שכאן ברור שגם לעניין ברכה ותלמוד תורה עדיפה רחיצה במים על ניקיון בעלמא, ולכן נכון לשפשף כדי לרחוץ במים. ולפי זה, לכאורה יש להכריע שגם בקטעים הקודמים, אם הטיל מים (וכל-שכן כשנגע בידיו) עדיף לרחוץ במים דווקא. [ואולי לעניין תלמוד-תורה, אם צריך לגשת לברו (ובפרט אם הוא מחוץ לאולם הלימודים) בכל פעם שנוגע במקום מכוסה (או מחכך בראשו), יש להקל שאין זה בכלל "מזומנים לפניו" ולהסתפק במידי דמנאי, כי כנראה בחוש, החומרא בזה מביאה הרבה ביטול-תורה, ויצא שכרו בהפסדו].

וכן מוכח מדבריו בהלכות נטילת ידיים לסעודה²⁶: "העושה צרכיו ורוצה לאכול, יטול שתי פעמים, ראשונה יטול נטילה שאינה מכשרת לאכילה²⁷, אלא לנקות ידיו לברך אשר יצר...". עיי"ש, ואינו מייצג עצה קלה יותר (שלא ייוצר קושי לברך על נטילת ידיים לסעודה שאחר-כך) – לנקות בכל מידי דמנאי כדי לברך, הרי שלכתחילה יש ליטול במים דווקא. וביסוד נט"י לסעודה²⁸ שבסידור רבינו²⁹, הלשון: "וכן היוצא מבית-הכסא³⁰ ונוטל ידיו מעט לברך אשר יצר...".

וב(לוח ו)סדר ברכת הנהנין בסופו, איתא: "היה יושב במקום לא טהור, ושמע קול רעם או ראה ברק – אם יכול לצאת ולברך תוך כדי דיבור לסיום הרעם או הברק, צריך לצאת ולברך, וכגון שלא נגע עדיין במקום הטינופת ולא עשה צרכיו עדיין, או שיכול ליטול ידיו³¹ תוך כדי דיבור, ואם לאו – לא יצא". מסעיף זה ברור לכאורה: א) שגם היוצא מבית-הכסא אין עליו איסור לברך וללמוד אם לא עשה צרכיו³². ב) שאם עשה צרכיו, גם אם לא נגע במקום הטינופת, אסור לברך עד שיטול ידיו או לפחות ינקה אותן, כי לולא היה בזה איסור מן-הדין, לא ייתכן לפסוק להימנע

9) סי' תרי"ג ס"ד-ה. כמצויין שם במהדורה החדשה, לעניין ברכה פסק כרעת הב"ח שם, ולעניין תפילה כרעת הבי"ח שם.
10) סי' קס"א ס"א.
11) לכאורה הכוונה שאינו מקפיד ליטול מתוך כלי, מכוח גברא, או על כל שטח היד (גם על כל האצבעות) וכיו"ב.
12) סעיף ו.
13) על אף שעיקר הכוונה הוא לעשיית צרכיו, נקט יוצא מבית-הכסא, דלא כלשון בשו"ע. ואולי בכלל בזה בלשון קצרה גם הטיל מים אף שלא שפשף, כנ"ל מסי' תרי"ג שגם אז עדיף ליטול ידיו לברכה.
14) לכאורה, גם אם יכול לקנח ידיו במידי דמנאי – די בכך.
15) וצ"ע מלשון הוזהר המובא לעיל הערה 5 (ובפרט שארה"ז בסידורו פוסק ומכריע כרעת הוזהר), אלא אם נאמר שארה"ז מפרש בוזהר (דלא כמוכח שם) שהכוונה לאסור ד"ת רק כשעשה צרכיו.

13) ראה אגה"ק דהבעש"ט (כתר-שם-טוב בתחילתו. ובכ"מ).
14) ראה קונטרס צג, בסופו (סה"מ תשי"א עמ' 293).
15) זח"ב קס"א, רע"ב.
16) ראה אמ"ב שער הק"ש פנ"ד ואילך. ועוד.
17) ד"פ בהעלותך.
18) במדב"ר פט"ו, ו. פריש"ר ר"פ בהעלותך.
19) נוסח ברכת החודש.
20) אולי הכוונה בקשר ל"מבצע סיני" שהתרחש בימים אלו (ראה מכתב ב' כסלו שנה זו (אג"ק ח"ד עמ' קלה), ובהנסמן בהערות שם, "מבוא" לאג"ק שם ס"ע 5 ואילך. וש"נ). המו"ז.
21) פ"ג.
22) חולין סג,א (ובפרש"י).
23) תהילים לו,ו.

נטילת ידיים לאמירת ברכה, נשיאת סמל על הבגד בשבת ברשות הרבים

מאת הרב יוסף-שמחה גינזבורג

נטילת-ידיים לאמירת ברכה*

בשׁו"ע אדמו"ר הזקן, בדנינו 'אשר יצר', פסק: המטיל מים ולא שפסף, אם נזהר שלא ליגע בערוותו, אין צריך ליטול ידיו כלל, אפילו אם רוצה להתפלל מיד. מכל מקום, נכון הדבר שירחיק ידיו קודם שימזוד או שיוכור את השם, משום שנאמר: "היכון לקראת אלוך, ישראל". כאן מפורש אודות רחיצה משום 'היכון' (אך ייתכן שאין הכוונה לרחיצה במים דווקא, אלא כמו שכתוב "ארחץ בניקיון כפי" שדרשו חז"ל שמספיק ניקיון בעלמא, מכך שלא נאמר 'ארחץ במים' אלא 'בניקיון'), למי שידי נקיות אלא שהטיל מים, אף לברכה או ללימוד תורה. ובהלכות תפילה¹ פסק, שאם נגע במקום מטונף צריך לרחוק ידיו במים לתפילה אף אם כבר נטל ידיו שחרית, אבל "סתם ידיים כשרות לתפילה כמו שכשרות לשאר ברכות. ויש אומרים

* תודה להרה"ג הרה"ח ר' אברהם שי' אלאשווילי, מעורכי המהדורה החדשה של שׁו"ע אדה"ו.
1) ס"ז ס"ב.

2) להעיר מרשימת הדברים שצריכים נטילה במים דווקא, בשׁו"ע הבי"ו (ואדה"ו, מהרו"ק) ס"ד ס"ח, שיציאה לצרכיו קטנים וגדולים אינה נמנית ביניהם, אך כניסה לבית-הכסא כן נמנית. והכוונה שם רק להסיר ממנו רוח טומאה, אך אין זה מחייב עדיין נטילה לברכה ולת"ת (בתהלה-לדרו"ט) ז מציון ע"ז את הא"ר ס"ד ס"ק (1).
אכן בוזה ח"א בהקדמה (י, ב), מזוהר שהנכנס לבית הכסא, אף שידי נקיות, לא יברך ולא יקרא בתורה אפילו מילה אחת עד שיטול ידיו. ומשמע כוונתו אפילו כשלא עשה צרכיו, וכ"כ בשׁו"ע-הזוהר ס"ג ס"ק א מס' ארצות-החיים ס"ד ד אות עה בשם מהר"ם ד"לונזאנו ובשם ס' תורת אמת. אבל ראה להלן הערה 15 שמסדר ברה"ג לא משמע כן.
אגב, אדה"ו פסק שם (מהרו"ק) שבכולן א"צ ליטול ג"פ, ומקורו מס' סדר היום; וכן מהמג"א ס"ז ס"ק א, שהביא בשם ס' היכל-הקודש אות ג' שכיוון שהזוהר מדבר על רוח רעה, צריך נטילה ג"פ, ודחה המג"א ראייתו, שהרי פירשו בגמ' (שבת קטא), שרק הרוח רעה של נט"י שחרית "בת חורין היא, ומקפדת" על ג"פ. מאידך, הא"ר ס"ד ס"ק יב הביא בשם מקור-חיים [תלמיד מהר"ח, טור ברכת ס"ק יח] דבית-הכסא [קבוע] ובין המתים ותשמיש ג"פ בעינין. והחיד"א במחזיק ברכה (ס"ק 1) הביא לענין ביה"כ דכן נהגו רבנן קשישאי*, הובא שם בשע"ת (ס"ק יב) וכף-החיים (ס"ק טא), ועיי"ש במאסף לכל המחנות ס"ק פט ובס' הלכה ברורה להרב דוד יוסף בהל' ברורה ס"ד ד סמ"ט-סג וביה"ל ס"ז ז ס"ק ג, ושי"ג (וכמדומה שנוהגים ליטול ג"פ גם לקציצת צפרניים ולתספורת וכו').
3) בקשר למשמעות הביטוי 'נכון', ראה בשדי-חמד כללי הפוסקים ס"ז טז אות כג (בהוצאת קה"ת כרך ט עמ' 3683), ובשׁו"ע אדה"ו – בס' 'כללי הפוסקים וההוראה משׁו"ע אדה"ו' כללים קכ"קא ובהערות.
4) עמוס ד, יב.
5) המקור ל'היכון' לברכה (ולא רק לתפילה), שכבר נזכר (במהרו"ת) לעיל ס"א א ס"ו (וראה גם במהרו"ק ס"א א סוס"א), מופיע כבר בב"י ס"ז ס"ד ורבינו הגדול.
6) תהילים כו,ו.
7) ברכות טז,א, הובא בשׁו"ע אדה"ו מהרו"ת ס"ד ד ס"א.
8) ס"ז צב ס"ה-ו.

¹ כל הידוע, הבי נהג ליטול ג'פ לסיורין הן לתפילה (מנחה, ערבית), הן ליאשר יצר' והן לאחר הלוייה (שם כמדומני נטל עוד פעם או פעמיים...).

הדגים, מכל-מקום, ישנם שיטות נוספות בעניין זה, וישנם הסוכרים שהשגחה פרטית היא רק על מין המדבר, ומצינו שגם שיטות אלו הובאו אפילו בדבריהם של כמה מקובלים². יכול להתחלף ולהיות באופן היותר טוב לבני

צריכים לברך את החודש שהחל משבת מברכים יהיו הטובה והברכה, החיים והשלום, הששון והשמחה, הישועה והנחמה – לא רק בעניינים טבעיים, אלא גם בעניינים נייסיים

אבל כבר נתקבלה שיטת הבעש"ט²⁵, ישראל. ובהקדמה – שעל-פי תורה, דינא דמלכותא דינא²⁹, היינו, שדין המלכות יש לו תוקף של דין תורה, אבל³⁰, כמה דברים אמורים, כאשר דין המלכות הוא דין כללי עבור כל בני המדינה בשווה, מה-שאין-כן כאשר מבדילים ומחלקים בין אנשים, וכמו למשל שקובעים דין מיוחד עבור יהודים, אזי אין בזה התוקף ד' דינא דמלכותא דינא, והיינו, שאין לזה מקום בתורה.

וכפי שמבאר כ"ק מו"ח אדמו"ר באחד ממאמריו²⁶ בעניין השגחה פרטית על-פי שיטת הבעש"ט, שלא זו בלבד שגלגולו של עלה ממקום למקום הוא בהשגחה פרטית, אלא עוד זאת, שגם אופן גלגולו, אם על-ידי רוח או על-ידי רגלי אדם או בהמה, הוא גם בהשגחה פרטית, והיינו, שזהו עניין שנוגע לרצון העליון, ולשלמות הכוונה.

ד. והנה, אף-על-פי שנוגע כל פרט ופרט, מכל-מקום, כשמדובר אודות סדר המלכות מצינו שאמרו חז"ל²⁷ "הווי מתפלל בשלומה

24) ראה רשימה "השגחה פרטית" אג"ק ח"א ע' קסח ואילך. וש"נ.
25) ראה בארוכה כתר-שם-טוב (הוצאת תשנ"ט) בהוספות סקע"ט ואילך. וש"נ.
26) סה"מ תרפ"ו עמ' קנו. וראה גם תו"מ ח"ד עמ' 157 ואילך. וש"נ.
27) אבות פ"ג מ"ב.
28) ראה הגהות הגר"א (סקל"א) לשׁו"ע שבהערה 30.
29) גיטין י, ב. וש"נ. וראה אנצ"י תלמודית בערכו. וש"נ.
30) ראה תוס' ח"מ סס"ט ס"ח.
31) ראה שיחת ש"פ עקב, כ"ף מנחם-אב תש"ז ס"ג (תו"מ ח"ז עמ' 144). וש"נ.

ופעם אירע שהפקיד הממונה רצה להראות רמות רוחו והורה על נסיעת הרכבת מבלי להמתין לבואו של אדמו"ר מהר"ש. ובמשך כמה ימים הגיעה ידיעה – ממקום גבוה יותר – שהפקיד הנ"ל מפוטר ממשרתו... ומה שישנו יהודי אחד שטוען אחרת – הרי זה מצד "קרומקייט", ואין לילך בדרכים עקומות.

ומה שטוענים בנוגע לחילוף האישים שאין לזה מקום על-פי חשבון – אין זה נוגע לנו. לנו לא נוגע החשבון, כי אם בפועל, ובמילא, אם יש לזה מקום בחשבון – יהיה הרב על-פי חשבון, ואם אין לזה מקום בחשבון – הרי חודש כסלו (שבו עומדים עתה) הוא סדר של ניסים שלמעלה מהחשבון.

ו. ובנוגע לפועל:

כיוון שכל העניינים צריכים לבוא בטוב הנראה והנגלה, וכפירוש הבעש"ט³² על פסוק³³ "עזוב תעזוב עמו", שאין לשבור את הגוף על-ידי תעניות וסיגופים, אלא לבררו ולזככו ולהעלותו – צריך להיות העניין ד"היטב איטיב עמך"³⁴ באופן כזה שגם הגוף נפש הבהמית יסכימו שזהו טוב, וההסכמה תהיה (לא מצד קבלת עול, אלא) מצד זה שמשגיגים ורואים בעיני בשר שזהו טוב.

ובפשטות – שכל העניינים השייכים לבני-ישראל, הן בנוגע לתורה-ומצוות, והן בנוגע לעניינים הגשמיים ואפילו בנוגע לעניינים חומריים, יהיו כולם בטוב הנראה והנגלה. ובעמדתו בחודש כסלו – הרי גם העניינים שאין להם מקום בטבע יומשכו למטה מעשרה טפחים בטוב הנראה והנגלה.

אמן.
* * *

ז. בתפילת מנחה מתחילים לקרוא פרשת ויצא – "ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה". וככל ענייני התורה יש גם בעניין זה פשט, רמז, דרוש וסוד, ולא באופן שהם ד' תורות, שהרי התורה היא "תורה אחת", כיוון שכל ד' העניינים דפשט, רמז, דרוש וסוד קשורים זה בזה.³⁷

ח. הפירוש הפשוט בפסוק "ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה" הוא – שיעקב יצא מבאר שבע שבארץ-ישראל, המקום שבו דרו הוריו, והלך לחרן שבחוץ-לארץ, לגלות, והמשך הדברים הוא שעוד בהיותו בדרך נטלו ממנו הכל³⁸, כך שהגיע לחרן בעירום ובחוסר כל, ואף-על-פי-כן, על-ידי זה ש"עם לבן גרתי"³⁹ "ותרי"ג מצוות שמרתי"⁴⁰, חזר משם ברכוש גדול יותר ממה שהיה לו לפני זה, בנים ובנות, צאן ובקר עבדים ושפחות כו"⁴¹, ועיקר הברכה התבטאה בכך שהיתה מיטתו שלימה⁴², בנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצוות.

וכמו כן ישנו עניין זה גם ברוחניות –

(32) ראה כתרי-שמיטוב (הוצאת תשנ"ט) בהוספת סכ"א. וש"נ (נתקן ב"היום יום" כח שבט).
(33) משפטים כג,ה.
(34) וישלח לב,יג.
(35) ראה גם שיחת ש"פ בראשית (התועודות ב) ס"א.
(36) תבוא כח,י.
(37) ראה לקו"ש ח"ח עמ' 187. הכ"א עמ' 36. וש"נ.
(38) פרש"י ויצא כט,א.
(39) וישלח לב,ה.
(40) פרש"י עה"פ.
(41) שם, ו ובפרש"י.
(42) ויק"ר פל"ו, ה. פרש"י ויחי מז,לא.

פרשת תולדות

ואלה תולדות יצחק (כה,ט)

ואלה מוסיף על הראשונים (רש"י)

מבואר בחסידות, שתולדות יצחק, יעקב ועשיו, גורמים להוספת והרחבת גבול הקדושה, שכן יעקב מוציא ומברר את ניצוצות הקדושה מן הקליפה, מעשיו, ומעלה אותן לקדושה.

לפי זה יש לפרש דברי רש"י כאן: יעקב ועשיו – יעקב קודם לעשיו (אף שעשיו ראשון ללידה), שכן יעקב הוא שיוצר הוספה זו, על ידי הבירור שהוא מברר את עשיו. האמורים בפרשה – בתורה, היינו כפי שעשיו הוא בשרשו ומקורו בקדושה, שכן יעקב מעלה אותו לשרשו.

(ספר-השיחות תש"נ חלק א עמ' 154)

אברהם הוליד את יצחק (כה,ט)

שהיו ליצני הדור אומרים מאבימלך נתעברה שרה... צד קלסתר פניו של יצחק דומה לאברהם (רש"י)

כדי לסתור את טענתם של ליצני הדור, היה אפשר לצרור את קלסתר פניו של אברהם שיהיה דומה ליצחק, אבל בפועל צד הקב"ה את קלסתר פניו של יצחק דומה לאברהם.

מכאן למדנו, שכאשר מוטל על אדם לעשות עבודת מסויימת, שיכולה להעשות או בקו החסד או בקו הגבורה, והוא מסתפק באיזה מהם לבחור – עליו לבחור בקו החסד.

(לקוטי-שיחות כרך כ, עמ' 104)

שני גויים בבטנך (כה,כג)

אל תקרי גויים אלא גאים, אלו אנטונינוס ורבי, שלא פסקו מעל שולחנם לא חזרת ולא קישות ולא צנון, לא בימות החמה ולא בימות הגשמים, דאמר מר: צנון – מחתך אוכל, חזרת – מהפך אוכל, קישות – מרחיב מעיים (ע"ז יא)

מדוע מציינת הגמרא את גדלותם ועושרם של רבי ואנטונינוס בענייני מאכל דווקא? משום שבפסוק נאמר "שני גויים בבטנך", רמז לשלושה מאכלים אלו, המאפשרים עיכול המאכל היטב בכטן.

רמז לדבר:

שורש תיבת יצחק הוא – צחק, ו"צחק" הוא ראשי תיבות: צנון, חזרת קישות, לרמז שיהיו מאכלים אלו מצויים תמיד על שולחנם של שני יוצאי חלציו.

(לקוטי לוי-יצחק, עמ' ט')

ניצוצי רבי

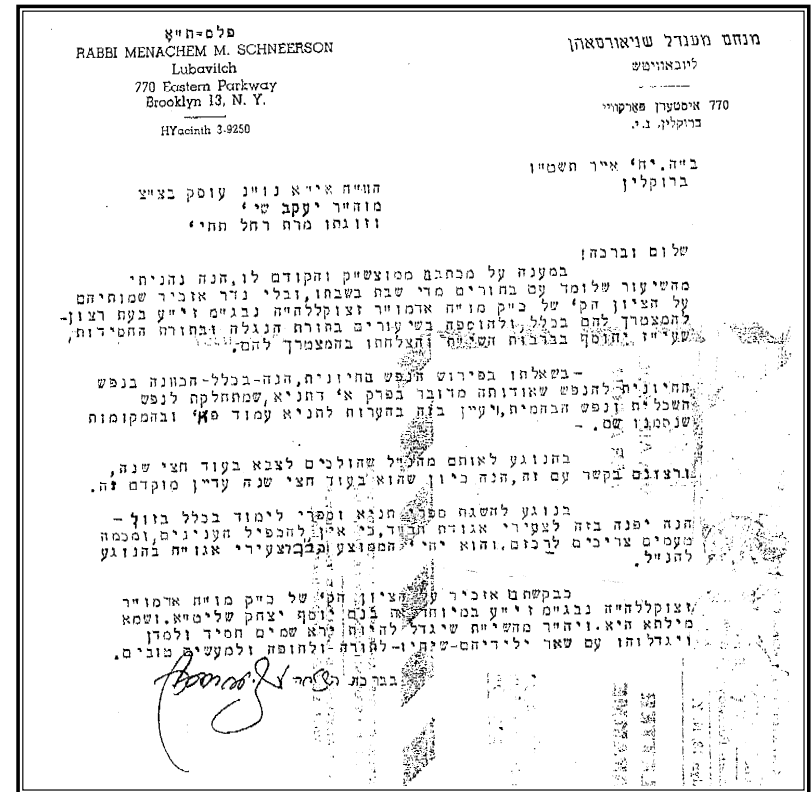
מובן שהאותיות צריכות להשתוות ולהתאים לרמת הבנתן והידיעות של חוגים שונים מנשים הנייל, אבל כנראה שהתוכן מוכרח בכל החוגים... ואשרי חלקו של כל אחד שיפעל בהאמור, והובטחנו, הבא לטהר מסייעין אותו.

שיעור לצעירים בתל-אביב

"נהנית מהשיעור שלומד עם בחורים מדי שבת בשבתו" – כתב הרבי להרה"ח ר' יעקב

פלא ז"ל בשנת תשט"ו (אז התגורר הלה בתל-אביב), והוסיף כי זיכרם על הציון של כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ "להמצטרך להם בכלל, ולהוספה בשיעורים בתורת הנגלה ובתורת החסידות, שעל-ידי זה יתוסף בברכות ה' יתברך והצלחתו בהמצטרך להם".

(בהמשך המכתב – ראה צילום – מתייחס הרבי לאפשרות להשיג לאותם בחורים ספרי תניא בפרט וספרים בכלל).



דבר מלכות

שכאשר יהודי יוצא מ"באר שבע" ברוחניות, היינו, ממקום תורה ותפילה, ויוצא לעולם, אשר, גם בהיותו במצב נעלה הרי זה בכל זאת "עולם", שזהו עניין של "חרן", מלשון "חרון אף של מקום (בעולם)"⁴³, ואף-על-פי-כן,

סוף-כ"סוף רואים שלא זו בלבד שלא נאבדים, אלא אדרבה, לוקחים ומעלים את כל ענייני הגלות גופא, והולכים לקראת משיח צדקנו

ועל-דרך זה בכל יום גופא שהתחלת היום היא בעבודת התפילה, ואחר-כך לימוד התורה, "מבית-הכנסת לבית-המדרש"⁴⁴, ואחר כך "הנהג בהם מנהג דרך ארץ"⁴⁵ ביציאתו לעולם, שזהו עניין של ירידה ויציאה מר' אמות של תפילה ור' אמות של תורה;

ועל-דרך זה במשך ימי השבוע – שתחילה ישנו את יום השבת שבו אין עוסקים בעובדין דחול, ומתמסרים לגמרי לענייני קדושה, ואחר-כך באים ששת ימי המעשה כו"⁴⁶.

ובנוגע לכל עניינים אלו ישנה הוראת התורה, שכאשר "יוצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה", בחרון אף של עולם, הנה כאשר "עם לבן גרתי ותר"ג מצוות שמרתי", שגם בזמן שעוסקים בענייני העולם קובעים עתים לתורה וכיוצא בזה, אזי זוכים לבנים ובנות, צאן ובקר, וריינו שלא זו בלבד שלא נעשה עניין של ירידה, אלא אדרבה, פועלים עלייה בכל העניינים שעוסקים בהם.

וכן הוא בנוגע לכללות זמן הגלות – שסוף-כל-סוף רואים שלא זו בלבד שלא נאבדים,

כאשר הנהגתו בעולם היא על-פי תורה, "עם לבן גרתי" ותר"ג מצוות שמרתי", אזי לא זו בלבד שאינו מאבד מאומה, אלא אדרבה, הוא מרויח יותר, שזוכה לבנים ובנות, בני בנים ובני בנות, עוסקים בתורה ובמצוות, והולך ומתעלה ברוחניות לגבי מדריגתו הקודמת, כמבואר בחסידות⁴⁷ בעניין העילוי שניתוסף אצל יעקב כבואו מחרן⁴⁸.

ב. ובפרטיות יותר יש בזה כמה עניינים: לכל לראש – כללות העניין דירידת הנשמה בגוף, שהנשמה שחצובה מתחת כיסא הכבוד⁴⁹, ירדה מאיגרא רמה לבירא עמיקתא⁵⁰, עם היותה ירידה גדולה ביותר, הרי זו ירידה לצורך עלייה, כי, כאשר הנשמה משלימה את הכוונה למטה, אזי מתעלית הנשמה לדרגה נעלה יותר מכמו שהיתה לפני זה.

ועל-דרך זה לאחרי ירידת הנשמה למטה ישנו עניין זה בכללות חיי האדם – שהסדר הוא שבשנותיו הראשונות נמצא ב"חדר" וב"ישיבה", שאז מתעסק רק בענייני קדושה,

43 פרש"י ס"פ נח.
44 ראה ר"ה ויצא יעקב תר"ל (סה"מ תר"ל עמ' כט ואילך).
45 ראה גם תו"מ ח"ד עמ' 153 ואילך.
46 זח"ג כט, רע"ב. וראה בהנסמן בנצו"ז לזח"א קיגא.
47 ע"פ לשון חז"ל – חגיגה ה"ב.
48 ראה ה"ל ת"ת לאדה"ז פ"ג ה"א ואילך. וש"נ.
49 פ' ראה טו"ח.
50 ראה ברכות בסופה.
51 שם לה"ב.
52 ראה גם תו"מ ח"ב עמ' 141 ואילך.

אלא אדרבה, שלוקחים ומעלים את כל ענייני הגלות גופא, כמו שכתוב⁵³ "ונצלתם גו", לרוקן את הכל, את כל העניינים שיש להם מציאות, ו"בנערנו ובזקנינו נלך בבנינו ובבנותינו גו' נלך"⁵⁴ לקראת משיח צדקנו אל

הגאולה האמיתית והשלימה, במהרה בימינו. (קטעים מהתוועדות שבת-קודש פרשת תולדות, מברכים החודש וערב ר"ח כסלו ה'תשי"ז; 'תורת-מנחם – התוועדות ה'תשי"ז, כרך א עמ' 209-215 – בלתי מוגה)

(54 בא י.ט.)

(53 שמות ג,כב.)

מינוי ל"התקשרות"

ניתן לקבל את גיליון "התקשרות" שירות הביתה באמצעות הדואר.

מינוי לשנה: 177 ש"ח (ב-4 תשלומים).
מינוי לחצי שנה: 88 ש"ח (ב-2 תשלומים).

את השם, הכתובת והתשלום יש להעביר לפי הכתובת:
"התקשרות", מחלקת המנויים, ת"ד 14 כפר חב"ד 72915

הנהלת חשבונות ומאזן המצוות

לנהל בית יהודי, ולא מספיק להסתמך על מה שהיא למדה מהאמא שלה או מאחותה הגדולה, אלא נחוץ שתלמד בעצמה את הדינים הללו, בייחוד בארצות-הברית, שם החיים אינם כה קלים כפי שהיה רגיל להיות ב"בית הישן". יתירה מזו, נחוץ לאם להיות בעלת ידיעה בתורה על מנת להיות מעורבת בלימודי התורה ובשיעורי הבית של הילדים שלה.

– דברים אלו נכתבו במקורם באנגלית במכתב נושא תאריך ב' שבט תש"מ לאשה תושבת ברוקלין (תורגם בתרגום חופשי ופורסם ב'כפר חב"ד' גיליון 1063 עמ' 65).

הרבי ממשיך וכותב:

הייתי מציע גם שיהיה לך שיעור קבוע עם בעלך בפרשת השבוע ואולי גם באיזה תחום אחר שהוא בעל עניין מיוחד. אם יש צורך בכך, ישנם גם ספרים באנגלית.

ולבסוף מביע את בטחונו כי:

כל האמור למעלה יחזק את היחסים במשפחה, הן בין ההורים והן עם הילדים, ויכול להוסיף מידה רבה מאוד לשביעות הרצון האישית ולהגשמה העצמית.

תוכן אחד ב'אותיות' משנתות

"ומסיימים בטוב" – כותב הרבי למרת רחל תחי' זמיר (ספר 'שליחות חיי' עמ' 154).

וממשיך:

לסיום מכתבה על-דבר השיעור לפני נשים מעודות המזרח, אשר דבר גדול הוא ביותר וביותר – שהרי בעיה מיוחדת בנוגע לנשים אלו, שקודם בואם לאה"ק ת"ו היה סדר חייהם מיוסד על מילוי פקודת האב ולאחרי כן – להבעל, בלי כל היסוס וסברא על-דבר אפשרית לא לשמוע, ולפתע פתאום העתקה לאווירה וכו' שלא לשמוע וכו' וצריכים להיות עצמאיות, לא רק בנוגע לאב ובעל גשמי, אלא גם וכו'. ולכן ההקדים להעמידן על האמת, אשר גם במקומן עתה, התורה והמצווה בתוקפם עומדים. ואדרבה נמצאות בארץ אשר עיני ה' אלוקין בה... בפלטרין של מלך, ולכן העצמאות צריכה להתבטא בהוספה בענייני יהדות וערכי יהדות ועד כדי להשפיע על הבעל והילדים וכל עמדת הבית בכיוון האמור.

כשנכנס ר' פנחס-מאיר (פיטר) קלמס ל'יחידות' אל הרבי בחודש טבת תשל"ז, שוחח עמו הרבי על מגוון של נושאים, ובין השאר ('עצת הרבי תנחני' עמ' 79) אמר לו הרבי לפתע: "אני חפץ להעלות נושא אחר. טוב היה אם תקבע לך עיתים ללימוד תורה".

מר קלמס הגיב: כן, אשתדל לעשות זאת לפחות פעמיים בשבוע.

בתגובה אמר הרבי: "מוטב שתקדיש לזה כמה דקות מידי יום. אין צורך לקרוא בשפת המקור, מאחר שספרים רבים כבר תורגמו לאנגלית, אך חשוב שתעשה זאת כמה דקות בכל יום... ואם תעשה זאת בגלוי, בלי לשמור זאת בסוד, תוכל לשמש דוגמה מזהירה לאחרים".

מר קלמס הבטיח: אעשה זאת.

בהודמנות אחרת (שם עמ' 11) התייחס הרבי לסדרי הלימוד שקיבל מר קלמס על-עצמו, ואמר:

חז"ל אומרים "לעולם ילמד אדם במקום שליבו חפץ", בעיקר, "קיצור שולחן ערוך". הייתי רוצה לקבל ממך הצעות לתרגום ספרים שונים לאנגלית (סיפורים וכדומה), וכן, (מחייך) כמובן, הייתי רוצה שאנשים ילמדו חסידות... כמו כן עדיף ללמוד בקבוצה מאשר לבד... אתה כמנהל חשבונות צריך להיות ער לחשיבותה של הנהלת חשבונות במחשבת היהדות, יש להגיע למאזן מדויק בין הצד הימני של פנקס החשבונות לבין צדו השמאלי: בין שיש הפרש של שילינג אחד או של מאה שטרלינג, הרי שהחשבון שגוי; כך גם במצוות התורה, כל התרי"ג, גדולות כקטנות – אם זונחים אחת מהן, המאזן לא יעלה יפה.

שיעורי תורה לאשה

מכיוון שהאשה היא עקרת הבית, אשר קובעת במידה רבה את כל ההנהגה של חיי הבית והמשפחה... נחוץ שהיא תדע את הדינים כיצד

בברוקלין, בשנת תשל"א, קבע בבית-הכנסת שיעורי-תורה מסודרים. בבוקר למד משניות ושיעורים נוספים התקיימו בין מנחה למערבי; ארבעה ימים בשבוע למדו 'עין יעקב' ויום אחד קיצור-שולחן-ערוך.

לימים סופר (בראיון ל'כפר חב"ד' גליון 826 עמ' 50) כי כשדיווח על כך לרבי בכתב, אמר לו הרבי: "ומה בקשר ללימוד חומש עם רש"י?". שאל הרב רימלר את הרבי: "מתי יש זמן לכך?". הרבי ענה מייד: "בימי שני וחמישי ובשבתות" (שהם ימי הקריאה בתורה).

הרב רימלר הוסיף, כמובן, גם לימוד חומש עם רש"י לרשימת השיעורים.

מר שזר מדווח על שיעוריו

גם מאישי ציבור רבים לא נמנע הרבי לתבוע לקיים שיעורי תורה בנגלה ובחסידות. כך למשל פורסם על נקודות מה'חידות' שזכה לה מר זלמן שזר בשנת תשכ"ו ('נשיא וחסידי' עמ' 258):

"שז"ר הודיע בשמחה שהוא שומר את השיעורים שאמר לו הרבי ללמוד כשביקר בפעם האחרונה, בנגלה ובחסידות, ופירט את שמות הלומדים אתו... וכן שרצה בעצמו ללכת למקום שיש בו קביעות ללימוד חסידות... עכשיו בונים "בית הנשיא" חדש, ומיקומו בדיוק מול בית-כנסת שיש בו קביעות ללימוד חסידות..."

"שניים אוחזין"

לפי מאמר הצמח-צדק

ב'ב' (בכסלו) שנת תשט"ז (שם עמ' 415) שיגר הרבי איגרת למר שזר ובה הוא כותב לו בין השאר:

שמחתי להיוודע מהרב בנימין-אליהו גורודצקי שיש שכבודו משתתף בשיעור ברבים במסכת בבא מציעא, ובטח ידוע לבי מהוראתי בראשית השנה – לתחילת זמן הלימודים בישיבות חב"ד שילמדו מסכתא זו עם תוספת – חידושים של כ"ק אדמו"ר

הרבי ממליץ לשזר מה ללמוד

ועוד בענייני הלימוד של שזר. בשנת תש"כ (שם עמ' 448) פנה מר שזר במברק לרבי ושאל מה ללמוד בחוג שהקים ללימוד חסידות שהקים. זאת לאחר שכבר סיימו פעם אחת ללמוד את ספר התניא. הרבי השיב במכתב מהיר דהוף ("ולא במברק, כדי שיהיה ברור יותר, והושבני שההבדל בימים אחרים לא מעלה ולא מוריד")

לדעתי, מהנכון שימשיכו בלימוד ספר תורה-אור, ומהטעמים שבהם גם זה שהמקראי או המרצה לפני החוג ימצא ביאורים על המאמרים שבספר תורה-אור, בפרט הראשונים, בספר תורת-חיים לאדמו"ר האמצעי, ועל חלק מהמאמרים גם בספר אור-התורה לאדמו"ר הצמח-צדק לקו"ת לגי פרשיות, וכמובא בהערות וציונים בסוף ספר תורה-אור, הוצאת קה"ק, הנשלח לכבודו בחבילה בפני עצמה.

וארשה לי להוסיף על-פי מאמר הידוע של חכמינו ז"ל גדול תלמוד שמביא לידי מעשה, שיהי רצון שיקויים זה בלימודם האמור.

שלוש שנים לאחר-מכן, בחודש כסלו תשכ"ג כותב הרבי למר שזר (שם עמ' 468):

נעם לי במיוחד לקרוא בסיום מכתבו שמתתך בחלוקת ספרי רבינו זקוק, גם בתניא וגם בשולחן-ערוך, ועל פי המבואר בכמה מקומות הפסק-דין בכגון זה... המשתתף הוא כאילו למד וסיים כל הספרים.

נקודת חודש כסלו - אור בתוך חשכת הגלות

איך מתגברים על הנפילת-רוח הנגרמת מהתכוננות במצב הכללי והפרטי?

כאשר יהודי מתבונן במעמדו ומצבו – הרי הוא רואה שנוסף לגלות הכללי, הרי הוא מושקע בגלות הפנימי כו'.

דהנה, כל אחד ואחד מישראל הוא בחזקת כשרות, ובוודאי שלומד ומקיים מצוות ועוסק בעבודת התפילה, כוונת התפילה וכו', ועל-כל-פנים – פירוש המילות כו', וקודם התפילה טובל במקווה, ובימי החול נותן לצדקה וכו'.

אבל אף-על-פי-כן, למרות שיועד שישינו פסק-דין בשולחן-ערוך (או"ח רסצ"ד) שבעת התפילה צריך להחזיר פניו "כנגד ארץ-ישראל, שנאמר, והתפללו אליך דרך ארצם", ויתירה מזו: "ויכוון גם כנגד ירושלים וכנגד המקדש וכנגד בית קודש-הקודשים" – הנה בנוגע לפועל, כאשר נעמד להתפלל אינו יכול לפעול בעצמו לצאת ממקומו שבגלות, בשכונת "קראון-הייטס" שבברוקלין, ועל-דרך זה באשר שכונות, ולהימצא בעת התפילה ב"בית קודש-הקודשים"! ועד שבעת התפילה הרי הוא מהרהר אודות המתרחש בביתו, הנמצא ברחוב זה או ברחוב אחר בשכונת "קראון-הייטס", וחושב אודות נזילת מים מהתקרה שבביתו, וכיוצא בזה!

[...] ואין צורך להתבונן כדי לראות את גודל הירידה דגלות הפנימי, כי רואים זאת תיכף ומיד: לאחרי ההתוועדות יתפלל תפילת מנחה, והרי ידוע גודל המעלה דתפילת מנחה, שהרי אליהו הנביא לא נענה אלא בתפילת המנחה. ואף-על-פי-כן, ידע איניש בנפשיה שאינו יכול לפעול על עצמו שבעת התפילה תהיה מחשבתו בבית קודש-הקודשים, באופן דשם הוא נמצא!

[...] ואם כן, כאשר מתבונן בגודל הירידה דגלות הפרטי, יכול הוא ליפול ברוחו וכו'. ועל זה באה ההוראה הכללית דחודש כסלו – כפי שנתבאר לעיל בארוכה: אין לו מה לחכות עד שיתבונן במוחו אודות האמור לעיל, ועד שהמוח ישלוט על הלב, ועניין זה יבוא אצלו גם ברגש שבלב, היינו, שירגיש שנמצא בבית קודש-הקודשים כו' – (כי זהו דבר הדורש משך זמן כו') – אלא עליו לדעת שגם בעת הימצאו בחושך הגלות כו', יש לו נתינת-כוח מכללות חודש כסלו להפוך את כללות חושך הגלות, באופן ד"הוי' יגיה חושכיי", ועד שיהיה יתרון האור כו'.

וכאמור לעיל שזוהי הנקודה הפנימית דחודש כסלו – שמבלי הבט על גודל ירידת הגלות, נפעל אז כללות העניין ד"חנוכת חשמונאי", ובאופן דהנרות הללו אינן בטלין לעולם. וזהו גם כללות העניין דגילוי תורת החסידות בזמן הגלות דווקא כו'.

וזוהי ההוראה לכל אחד ואחד מישראל – שאין מה להתפעל מחשכת הגלות, אלא גם בעת היותו בחושך כפול ומכופל דזמן הגלות, הרי הוא עובד עבודתו כרביעי בהפצת המעיינות חוצה, ומאיר את העולם כולו באור ד"נר מצווה ותורה אור".

ועבודתו היא על-פי הוראת ימי חנוכה – באופן דמוסיף והולך ואור, היינו, שאינו מסתפק בהדלקת נר אחד (במעמד ומצב דקיפאון כו'), אלא בלילה השני מדליק נר נוסף, ומדי לילה בלילה הרי הוא מוסיף עוד יותר בכללות העניין ד"נר מצווה ותורה אור".

(קטעים מהתוועדות שבת פרשת חיי-שרה, מברכים החודש כסלו היתשמ"ב, יתורת-מנחם – התוועדות היתשמ"ב כרך א עמ' 419-420 – בלתי מוגה)

ללמוד חסידות ולהתנהג בדרכי החסידות

אדמו"ר האמצעי רצה שאברכים ישוחחו על 'יחודא עילאה'

אדמו"ר האמצעי אמר שהוא מאחל לעצמו ("ער ווינטשט זיך") שאברכים בלכתם ברחוב ישוחחו ביניהם אודות יחודא תתאה ויחודא עילאה.

(וסיים כ"ק אדמו"ר:) ברכה של צדיק ונשיא בישראל – בוודאי מתקיימת, וכיוון שכן, אין הדבר תלוי אלא באברכים עצמם, שבלכתם ברחוב, בברוקלין, כאן, בווייליאמסבורג, וכיוצא בזה, ישוחחו ביניהם אודות יחודא תתאה ויחודא עילאה.

(משיחת שבת פרשת ויצא, ט' בכסלו ה'תשי"ב – יתורת-מנחם – התוועדותי ה'תשי"ב חלק ראשון עמוד 160)

אמר לחסיד - הייה "בצל" וחזור חסידות...

כאשר פוגשים יהודי [פגישה שבוודאי אינה במקרה אלא לשם כוונה ותכלית] שלעת-עתה אינו מקיים תורה ומצוות – צריכים (רק) להסיר ממנו את הדברים המעלימים ומסתירים על נשמתו, ואז מתגלית נשמתו, התקשרותו עם הקב"ה, ובמילא, יתחיל לקיים תורה ומצוות, הנחת תפילין, שמירת שבת, וכיוצא בזה...

וכדי לפעול עליהם – צריכים להתחיל בעבודה עם עצמו ("טאן מיט זיך"), אבל, אין להמתין עד שיגיע לשלימות העבודה עם עצמו,

– וכמאמר אדמו"ר האמצעי לאחד החסידים שנכנס ל'יחודות' והתאונן שכאשר חוזר חסידות ברכים נעשה אצלו רגש של ישות: "א ציבעלע זאל פון דיר ווערן אבער חסידות זאלסטו חוץ"...

– צריכים להתחיל בעבודה עם עצמו, והתחלת העבודה עם עצמו מספיקה כבר כדי לעסוק בעבודה עם הזולת.

(משיחת פורים ה'תשי"א – יתורת-מנחם – התוועדותי ה'תשי"א חלק ראשון עמ' 322)

להיות יהודי, כפי שיהודי צריך להיות

יש להסביר ולהדגיש מלכתחילה שמדובר כאן אודות עניין של אמונה – "שמע ישראל ה' אלוקינו ה' אחד" – שכשם שסתים וגליא דקוב"ה כולא חד, כך סתים וגליא דישראל כולא חד, וסתים וגליא דתורה כולא חד, ואי-אפשר לחלק ביניהם, כך, שמי שרוצה גליא צריך גם סתים.

וכשיפעלו אצלו עניין זה – ומה הפירוש "לפעול"? – לגלות אצלו את נקודת האמונה שתבוא מן ההעלם אל הגילוי – אזי יתבטא הדבר גם בהנהגה בפועל במחשבה, דיבור ומעשה, שיתחיל לילך בדרך החסידות, כלומר, לא זו בלבד שלומד תורת החסידות, אלא גם מתנהג בדרכי ומנהגי החסידות, כולל ובמיוחד בהעניין העיקרי שהוא תכלית הכוונה דתורת החסידות – לשנות טבע מידותיו, ונעשה יהודי כפי שיהודי צריך להיות ("ער ווערט א איד ווי א איד דארף זיין").

(קטעים מהתוועדות י"ט בכסלו ה'תשי"ב – בלתי מוגה)

שיעורי תורה ליחיד ולכלל

הרבי תבע מכולם ומחסידי חב"ד במיוחד לקבוע שיעורי לימוד תורה יומיים, בנגלה ובחסידות □ הרבי מגלה עניין רב ומעורה בתוכן שיעורי התורה של מר זלמן שזר עצמו ושל אלה הנלמדים בחוג ללימוד חסידות שהקים □ שיעורי תורה לנשים, שיעור בין הבעל לאשתו, שיעור לצעירים תל-אביביים, שיעור בחומש עם רש"י ושיעור בקיצור-שולחן-ערוך

מאת הרב מרדכי-מנשה לאופר

"בוודאי יש לו שיעורים בנגלה ובחסידות, נוסף על שיעורים הנלמדים ברכים שמתקף בהם" – כך כותב הרבי בט' באלול תשי"ז (אגרות-קודש כרך טו עמ' שצה) ל"האברך זלמן שי" שנודע אחר-כך כצייר החסידי המפורסם ר' זלמן קליימאן (ז"ל).

בקשה זו, אגב, לא הייתה ייחודית אלא היא חזרה על עצמה מכל אחד ואחד מהחסידים. הנה מכתב שכותב הרבי לחסיד הרה"ח ר' חיים-שמריהו גוראריה מתל-אביב ('נלכה באורחותיו' עמ' 107) בו' בכסלו תשי"ד:

והשם יתברך יזכהו, אשר יכתוב, מוזמן לזמן על-כל-פנים, בנוגע לשיעוריו בתורת הנגלה ובתורת החסידות, כי הרי סוף-סוף זהו כל האדם את האלוקים ירא ואת מצוותיו שמור, כפי שנתבאר על-ידי נשיאינו רבותינו הקדושים צוקללה"ה נבני"מ זי"ע, אז מען דארף פשוט אליין לערנען [=שעל כל אחד ללמוד, כפשוטו, בעצמו] ולא לצאת [=ידי חובה] במה שהשני לומד, והחובה ללמוד הן תורת הנגלה והן תורת החסידות – נוסף על שאר העניינים של עבודה וגמילות חסדים וכו'.

עצת היצר

כאשר נשאל הרבי על-ידי אחד מחשובי החסידים – הרה"ח ר' יעקב יוסף גורקוב – אם מותר להפחית מזמן ה'קביעות עיתים' בשביל אסיפת כספים (לטובת המוסדות), השיב לו הרבי (ג' במנחם-אב תש"י – אגרות-קודש כרך ג, עמ' שנד):

הנה לא ביאר אם זהו קביעות-עיתים ביחיד או ברבים (שאו מחליש גם את האחרים), ובכל אופן יש לשער שעל-פי רוב אין זה אלא דמיון שמרמה היצר אז מ'דארף פארבייגען [=שצריך לוותר], ואם באמת מוכרח הוא, הרי יכול להשלים בשעוריו בליל ה'.

מה עם 'חומש עם רש"י'?

כשהחל הרה"ה ר' שרגא-פייבל רימלר, מראשוני תלמידי תומכי-תימנים בארצות-הברית, לכהן כרב קהילה בברייטן-ביטש

מגידי שיעור מתחלפים

בשנת תש"י (אגרות-קודש כרך ג עמ' רצ) כותב הרבי לאחד החסידים: "בעניין הלימוד ברכים, הנה, לפי-ענינות דעתי, טוב, שעל-כל-